

44. Els rodamóns

Edat

de 10 a 14 anys

Durada

60 minuts

Grup

de 20 a 40 participants

Materials

per a un grup de 30 participants: còpies dels «reportatges dels llocs visitats», 6 sobres de colors, 5 trossets de paper de cada un dels colors dels sobres (total 30), 10 sobres blancs, 140 cartrons (4 x 6 cm): 60 d'un color i 80 d'un altre, llapis, tisores i cinta adhesiva

Espai

interior (més d'una sala)
o exterior

Matèries

ciències socials

Conceptes clau

consum, distribució de la riquesa, indicadors de desenvolupament, implicació personal, valors, estil de vida, béns (materials o no), satisfacció de necessitats, tradicions i costums, diversitat cultural

Altres conceptes

ús sostenible dels recursos, complexitat, pobresa/opulència, societat, consciència, sentiments, benestar, educació, comunicació

Procediments i valors

anàlisi, identificació de semblances i diferències, comparació, lectura, maneig d'informació, consideració de tendències, argumentació, síntesi, valoració, manifestació de sentiments, presa de decisions; apreciació, esperit crític, solidaritat

Objectius

Aquesta activitat pretén ajudar a:

- reconèixer diferents estils de vida
- valorar avantatges i inconvenients del nostre estil de vida (occidental)
- reflexionar sobre el concepte de benestar i la necessitat de béns materials
- aproximar-se al tema de la desigualtat en l'ús dels recursos.

Activitat

Els participants surten a volar pel món amb una maleta plena de «coses bones» que ells tenen i que consideren necessàries per viure (poden ser coses materials o no); durant el seu viatge aniran coneixent diferents personatges que viuen de maneres molt diverses, amb els quals intercanviaran records.

Informació

Entendre el món i relacionar-nos-hi és un repte que cada població ha resolt de manera diferent. **Cada comunitat ha establert una escala de valors i**, en funció d'aquests, **ha concretat la seva relació amb el medi on es desenvolupa**. Així, uns pobles veneren la terra que els dóna tot allò que necessiten per viure sense transformar-la, mentre que d'altres han desenvolupat tecnologies que han permès extreure recursos de la terra i transformar-los de manera que han fet evolucionar vertiginosament la forma de viure.

Cada comunitat ha hagut de trobar la manera de gestionar els recursos al seu abast per tal d'aconseguir finalitats primordials com són una vida en unes condicions millors, més llarga i més digna. **El benestar sempre ha estat un objectiu prioritari**: «El benestar dels cossos i de les ments depèn del benestar de les societats on es viu. I ni els individus ni les societats poden prosperar si no gaudeixen d'un nivell adequat de desenvolupament i, per sobre de tot, d'un medi saludable» (PNUMA, Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient, 1986).

Tanmateix, el concepte de benestar té un ventall molt ampli d'interpretacions. **La idea de benestar va de bracet amb la de desenvolupament**, però mentre que **per a unes persones desenvolupament significa satisfer necessitats bàsiques** com l'alimentació, l'habitatge o la salut, **per a altres vol dir disposar d'una carretada d'electrodomèstics**, un televisor d'ús personal, un ordinador per cada membre de la família, tres cotxes per família i viatjar a països exòtics durant les vacances. A la **nostra societat occidental** és cada vegada més manifesta la identificació de benestar amb la **idea de possessió i consum de béns materials**. La nostra «cultura de l'excés» porta associada la **conseqüència de la degradació del medi ambient, de les relacions personals i dels valors humans**, que són indicadors d'una pèrdua de qualitat de vida. **Tenir més no és sinònim de viure millor ni de ser més feliços**.

En els temps que vivim les desigualtats en l'ús dels recursos de la terra són flagrants. Mentre que una gran majoria no té els mínims necessaris per dur una vida digna, una minoria escandalosament privilegiada no sap gaudir de la superabundància en què viu. Caldria orientar els esforços cap a una millora de la qualitat de vida per a tots, que passa per una **distribució més equitativa de la riquesa comuna i pel respecte dels límits que la natura ens imposa**.

Desenvolupament pas a pas

Preparació

1. Per a un grup de 30 participants **imprimiu cinc còpies de la informació dels països** que teniu a l'apartat de documentació necessària de l'activitat.
2. **Retalleu les còpies** de manera que quedi **un país a cada tros de paper**. Agrupeu-les per països i poseu cada col·lecció de cinc còpies d'un mateix país dins d'un sobre gran utilitzant un sobre d'un color diferent per a cada país. Si no disposeu de sobres de colors diferents, feu una marca a cada sobre de manera que es puguin diferenciar entre ells clarament.
3. Prepareu **cinc «bitllets» per a cada país** (cinc trossets petits de paper de 2 x 2 cm); els papers hauran de ser del mateix color del sobre del país que hagin d'identificar o amb el mateix motiu dibuixat, de manera que es relacioni ràpidament i sense confusions un tros de paper amb un sobre que contingui la informació d'un país. Amb els «bitllets» aneu fent combinacions agafant-los de tres en tres, sense repetir cap color en una mateixa combinació. Cada combinació representarà el «viatge» d'un equip. Numereu cada paquet de tres bitllets de l'1 al 10 i atribuiu també a cada equip de viatgers un nombre: així us resultarà més fàcil portar el control a l'hora de repartir-los.
4. Retalleu **60 peces de cartolina de color groc** d'una mida aproximada de 4 x 6 cm. Amb un clip adjunteu dues peces d'aquestes a cada una de les cinc còpies de cada sobre. En total, a cada sobre hi haurà 10 cartronets grocs.
5. Retalleu **80 peces més de cartolina de color blanc** de la mateixa mida, i feu piles de 8 unitats que posteriorment repartireu, una pila a cada grup de viatgers.
6. Feu **còpies del «full de ruta»** que teniu a la documentació necessària: un full de ruta per cada grup.
7. Caldrà **un sobre blanc per cada equip de viatgers**: davant del sobre escriureu «equipatge».

8. Per realitzar aquesta activitat cal **disposar de més d'un espai físic**, ja siguin diverses sales o un espai obert amb arbres, de manera que es puguin amagar els sobres de colors i que no siguin visibles per a tots els jugadors alhora.
9. Abans de començar l'activitat **amagueu cada sobre de color** (amb les cinc còpies i els 10 cartronets grocs) en racons diferents de l'espai que destineu al joc, procurant que siguin llocs distants entre ells.
10. Cada cop que amagueu un sobre anoteu en un paper quin és (color o distintiu) i on l'amagueu, i escriviu al costat una frase curta que sigui una pista que ajudi posteriorment els participants a trobar el lloc. Aquest full amb les sis pistes dels sis amagatalls serà d'ús exclusiu del director del joc. Les pistes han de ser senzilles i han de servir per ajudar a distribuir els jugadors entre els diferents espais, no per confondre'ls.
11. Prepareu llapis per a tots els grups.

Desenvolupament de l'activitat

1. Dividiu el grup de participants en grupets de tres i numereu-los de l'1 al 10. Doneu a cada grup 8 cartolines blanques i un sobre «equipatge», i anuncieu-los que s'han de convertir en autèntics «rodamóns», que tindran l'oportunitat de sortir a volar pel món i conèixer com són altres països i com viu la gent que els habita. Ells també podran explicar com és la seva vida d'aquí i així establir un intercanvi. Abans de sortir cal que es preparin bé l'equipatge; cada grup haurà de **pensar 8 coses que per als seus membres siguin importants i habituals i que valorin com a positives per aconseguir ser feliços i passar-s'ho bé**: tant poden ser objectes materials (joguines, ordinadors, menjar, etc.) com situacions o relacions (anar a jugar a bàsquet amb els companys, anar d'excursió, tocar el piano, anar a comprar amb els pares, etc.). Un cop les tinguin decidides, caldrà que les escriguin o dibuixin, una en cada cartronet blanc. Aquests 8 cartronets seran el seu equipatge, les coses que formen part de la seva vida i que ells volen mostrar als habitants dels països que visitaran. Caldrà que les guardin dins el seu sobre d'«equipatge».
2. Informeu-los que cada equip viatjarà a tres llocs diferents. A cada destinació trobarà un sobre amb informació del país i material per fer intercanvi de coses: **agafaran dos «records» i deixaran dos «obsequis»**. Els «records» els trobaran en el país que visiten i els «obsequis» seran les coses que porten al seu equipatge. De les 8 coses que porten al seu equipatge, n'hi haurà dues que no les canviaran; ells hauran de decidir quines són aquestes coses més importants que no intercanviaran.
3. És bàsic aclarir que aquesta **no és una activitat competitiva**: tots tenen les mateixes oportunitats, el temps necessari i el material que necessiten; per tant, no han de córrer, han de llegir totes les informacions amb calma i prendre les decisions sense precipitació.
4. Doneu a cada grup un **«full de ruta» on tenen un mapa del món dibuixat**. Demaneu-los que hi anotin el número d'equip que tenen i que marquin en el mapa el punt de partida del seu viatge.
5. Repartiu a cada equip **el primer bitllet del seu «viatge»**, tot dient-los a cau d'orella la pista que els ajudarà a viatjar en la direcció correcta fins al lloc on trobaran un sobre amb la informació corresponent al primer país que visitin.
6. Els equips, un cop tinguin el bitllet i hagin interpretat la pista, marxaran en la direcció que considerin oportuna. Sabran que han encertat si quan arribin al lloc troben un sobre del mateix color o amb el mateix dibuix que el del seu bitllet. En aquest cas, hauran **d'obrir el sobre i agafar només un «reportatge» del país i els 2 cartronets grocs adjunts**. Un cop fet això, tornaran a tancar el sobre, el deixaran en el mateix lloc que l'han trobat i s'allunyan uns metres del sobre per si ve un altre grup cercant la informació. (Cal que remarqueu bé aquest punt quan expliqueu l'activitat ja que si algun grup no el compleix n'impedirà el correcte funcionament).

7. En el lloc que hagin triat, seuran còmodament, tot l'equip junt, per llegir la informació que s'han endut. Primer **observaran de quin país es tracta, el marcaran en el seu «full de ruta» i uniran amb un traç el seu punt de partida amb la seva primera destinació.**

Seguidament llegiran amb atenció tota la informació que se'ls ha proporcionat sobre el lloc, com és la gent d'aquell país, com viuen, de què disposen, què consideren necessari per viure, quines coses (objectes o activitats) els fan feliços, etc.

8. Un cop feta la lectura, disposaran d'uns 5 o 10 minuts (ajusteu el temps segons l'edat dels participants) per comentar quines de les coses que explica la lectura els han agradat més i quines de les coses que fan o tenen els protagonistes del «reportatge» els agradaria fer o tenir: **han de triar dos records.**

9. Un cop estiguin d'acord sobre quines són les dues coses que els agraden més d'aquell país, caldrà que les escriguin en els cartronets grocs que tenien juntament amb el paper del «reportatge» (sense posar el nom del país d'on procedeixen). Els cartronets ja escrits, els guardaran al seu «equipatge». Però, atès que ells també porten coses interessants a la maleta hauran de decidir amb quines obsequiaran els seus amfitrions. Sempre s'ha de donar un intercanvi: **una cosa bonica, agradable o necessària del país que es visita per una altra amb les mateixes característiques, però del país del visitant.** Agafaran del seu «equipatge» les dues cartolines blanques que hagin triat i aquests «obsequis» els aniran a posar dins del sobre del país visitat. Un dels tres viatgers serà l'encarregat d'anar guardant les còpies amb la informació de cada país.

10. Quan ja hagin fet l'intercanvi, s'acostaran al director del joc per demanar el seu **segon bitllet i la pista per trobar la informació del següent país.** Repetiran tots els passos: cercar el «reportatge», llegir-lo, triar quines coses els agraden, escriure-les en els cartronets grocs i guardar-les a l'«equipatge», seleccionar quines coses de les seves volen intercanviar i deixar-les al sobre corresponent. Sempre que facin un recorregut s'han de recordar de marcar-lo en els seus «fulls de ruta».

11. A mesura que els equips vagin finalitzant els viatges, **tancaran el seu «equipatge» i el donaran al director del joc, juntament amb el seu «full de ruta»;** a continuació seuran tranquil·lament a esperar que acabin tots els equips sense comentar amb els altres viatgers quins països han visitat ni quin número d'equip tenien. Mentre els participants van arribant, el director del joc anirà recollint els sobres dels països que han quedat als amagatalls amb els «obsequis» dintre.

12. Una vegada estiguin concentrats tots els equips, el director del joc anunciarà que l'arribada de tants viatgers de cop ha provocat un **col·lapse a la central de recepció de maletes** i que **s'han barrejat totes** i per tant no es garanteix que recuperin les maletes correctament; si reben una maleta que no és la seva, caldrà que **intentin localitzar els autèntics amos** per retornar-los-la. Seguidament repartirà els «equipatges» de manera aleatòria entre els grups (procurant no donar a cap grup el seu) i penjarà a la paret una còpia de la informació de cada país, separades entre elles un metre com a mínim, i els «fulls de ruta» dels equips. Cada grup haurà d'**esbrinar de quin equip pot ser la maleta que tenen ara.** Caldrà que mirin quins «records» hi ha a la maleta i que consultin les informacions de cada país per veure on els han pogut obtenir: així sabran quins països ha visitat el grup del qual tenen la maleta. Consultant els «fulls de ruta» podran veure amb quin equip coincideix el recorregut. Per fer això tindran un temps limitat, que caldrà adaptar a les edats dels participants (pot oscil·lar entre 10 i 15 minuts), però que en qualsevol cas ha de ser suficient perquè puguin llegir les informacions dels diferents països.

13. Un cop finalitzat el temps, cada grup anirà dient, de manera ordenada, **què tenen a l'«equipatge», quin creuen ells que ha estat el recorregut de la maleta i quin equip pensen que l'ha fet.** L'equip al·ludit confirmarà o negarà la hipòtesi. Si coincidissin més d'un equip amb el mateix recorregut, es podran identificar els «equipatges» mirant els dos cartrons blancs de coses que no han intercanviat. Cada cop que un grup recuperi la seva maleta, penjarà els cartronets grocs dels «records» a sota de la informació dels països corresponents. El director del joc anirà penjant els «obsequis» que s'han anat deixant a sobre de la informació del país.

14. Quan estiguin tots els records i els obsequis penjats, podreu **iniciar un debat sobre quines coses de l'activitat els han cridat més l'atenció:**

- . Creieu que els personatges de les narracions viuen felïços tal com viuen? Quines coses tenen o fan igual que vosaltres i quines de diferents?
- . Què us agradaria aprendre de la seva forma de vida? Què els podríeu ensenyar vosaltres que millorés la seva manera de viure?
- . Qui té més coses? Creieu que el qui té més coses és més felïç i viu més bé? En quins casos sí i en quins casos no.
- . Quines de les coses que portàveu al vostre equipatge i que heu intercanviat els podran ser útils per viure millor o per divertir-se més i quines no? Per què? I quins dels «records» que heu portat dels altres països podríeu utilitzar vosaltres a la vostra vida diària?
- . De les coses que heu intercanviat, quantes de les que us heu emportat com a record cal fabricar-les en una indústria? I de les que heu deixat?
- . Les dues coses que no heu intercanviat, considereu que realment són necessàries per viure? En cas afirmatiu, es pot confirmar si les tenen a tots els països que heu visitat?
- . Recordant les històries dels personatges, què creieu que els satisfà més, les coses que tenen o les coses que fan? I a tu què et satisfà més, les coses que tens o les coses que fas?
- . Si desapareguessin de cop les vostres joguines, creieu que encara trobaríeu maneres de passar-vos-ho bé?
- . Creieu que les coses que teniu o feu poden afectar d'alguna manera la forma de vida de les persones d'aquests països? (Materials amb què es fabriquen les coses que us agraden, origen de l'energia que s'utilitza per fabricar-les, residus o contaminants, etc.)
- . De quina manera us sembla que influeix el lloc del món on estan situats els països en la seva manera de viure?
- . Creieu que és bo que arreu del món hi hagi diferents maneres de viure? En què sí i en què no?
- . Creieu que cada vegada som més iguals o més diferents els habitants del món? Per què?

Avaluació

Per estructurar exercicis d'avaluació suggerim que els participants:

- defineixin tres arguments a favor i tres en contra de l'estil de vida occidental
- seleccionin, d'entre totes les històries, les tres coses que considerin que podríem aprendre d'altres països, d'altra gent, per millorar la nostra forma de viure i proposin intervencions que puguin millorar les situacions d'alguns dels personatges de les narracions
- indiquin tres coses que ells tenen i que consideren necessàries, però que no té tothom
- confeccionin un llista de les joguines, aparells elèctrics, etc., que tenen a casa seva i que no utilitzen mai, i elaborin una proposta per rendibilitzar novament tots aquests recursos materials.

Suggeriments

- Pot resultar molt atractiu que feu una identificació de l'espai on realitzeu l'activitat amb la distribució geogràfica real; per exemple, que cada habitació o espai de l'edifici o voltants d'on realitzeu l'activitat, estigui identificat amb un continent.
- És convenient col·locar en un lloc ben visible un mapamundi gran, que ajudi a situar amb més precisió els diferents països. Si realitzeu l'activitat amb més grans de 12 anys, en lloc de donar la localització dels països en els «fulls de ruta», doneu-los només els noms i que els trobin en el mapamundi.
- Si realitzeu l'activitat amb participants menors de 10 anys, podeu suprimir els punts 12 i 13 del desenvolupament de l'activitat, per tal de que no resulti excessivament llarga. Pengeu igualment una còpia de la informació de cada país i cada equip podrà enganxar-hi els seus records i els seus obsequis directament.

Extensions

• **Reconstrucció dels fets.** Demaneu a cada participant que escrigui una breu ressenya d'un episodi agradable que hagi viscut durant les últimes vacances. A continuació demaneu-los que elaborin una llista detallada amb tot el que necessitarien per repetir exactament la situació, com si fos cine. Quan totes les llistes estiguin fetes, podeu comparar-les intentant categoritzar al màxim: elements o àmbits naturals (platja, mar, muntanya, aigua, sol, menjar, beguda...), persones i animals, objectes fabricats per l'home, etc. Intenteu treure conclusions sobre quines coses creuen que ajuden més al benestar.

Per a grups de més de 12 anys

• **Un món equilibrat.** Partint de les informacions sobre els diferents estils de vida arreu del món que proporciona l'activitat, podeu proposar construir uns mòbils. Dividiu el grup en grupets, tants com països hi hagi. Doneu a cada grup la informació d'un país, juntament amb els cartronets d'«obsequis» i de «records» corresponents, i demaneu-los que separin de cada bloc de cartrons del mateix color, els que representen coses materials dels que no, ja que cada grup haurà de fer dos mòbils, un de cada mena.

Per preparar el mòbil d'objectes materials:

. doneu a cada grup un munt més de cartronets dels dos colors que necessiten; seran iguals que els «obsequis» i «records», sense res escrit.

. demaneu-los que agafin el munt de cartronets d'objectes materials dels «obsequis» i dels «records» i que els classifiquin diferenciant tres categories: 1. coses que s'usen directament tal com es troben a la natura (per exemple, alguns aliments); 2. coses que un cop s'han fabricat les podem utilitzar directament (per exemple, una pilota, un ganivet, etc.); i 3. coses fabricades que, a més a més, per funcionar necessiten una font d'energia exterior (per exemple, un ordinador, un mòbil, una joguina que funciona amb piles, un rellotge, un cotxe, etc.)

. a cada categoria d'objectes li correspondran peces de diferent gruix, seran més gruixudes a mida que representin objectes que requereixen major despesa energètica per a la seva fabricació i funcionament:

- els cartronets que representen objectes sense transformar no s'hauran d'engruixir, només caldrà foradar-los per penjar-los posteriorment
- les peces que representen objectes transformats s'hauran d'engruixir enganxant al cartronet «record» o «obsequi» cartronets sense guixar dels que els hi heu donat prèviament, vigilants que siguin del mateix color; en el cas dels objectes fabricats que es poden utilitzar directament hauran d'enganxar un cartronet, i en el cas dels objectes transformats que necessiten energia aliena per funcionar caldrà enganxar-ne dos.

Per preparar el mòbil de les coses que no són materials utilitzaran directament els cartronets d'«obsequis» i «records».

Els grups disposaran per confeccionar cada mòbil de quatre trossos de filferro de dues mides diferents (dos de cada mida), fil de pescar i cola. Per muntar-los respectaran una condició: a cada tros de filferro hi penjaran els cartronets que vulguin, però se l'imaginaran partit per la meitat: en una meitat del filferro hi penjaran els seus objectes i en l'altra els de la persona de l'altre país (una banda tindrà cartronets blancs i l'altra grocs).

Quan tinguin les peces enganxades als filferros, caldrà que construeixin els mòbils, col·locant els dos filferros llargs al mig i els dos curts, un per sobre i un per sota. S'han d'esforçar a equilibrar el mòbil fent servir totes les peces.

Un cop tinguin tots els mòbils fets i penjats, organitzeu un debat per comentar l'activitat preguntant a cada grup: Quin dels dos mòbils que han fet els ha resultat més fàcil d'equilibrar? Han pogut penjar tots els cartronets de cada país o n'han hagut de deixar alguns? Per què? En algun mòbil, predomina algun dels dos colors de cartronets? Què pot significar això?...

Optativament podeu proporcionar-los peces suplementàries, de color vermell, per aconseguir l'equilibri. En aquest cas, les cartolines vermelles que apareguin en el mòbil representaran mancances que cal cobrir o senyals d'alarma pels excessos. Discutiu en cada cas quin pot ser el significat.